

## **Ettepaneku kavand: Plii kasutamise piiramine laskemoonas ja kalastustarvetes**

*(draft COMMISSION REGULATION (EU) No .../... of XXX amending Annex XVII to Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council as regards lead in ammunition and fishing tackle)*

### **Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule**

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 18.04.2025

KOKi esitamise tähtpäev 07.05.2025

VV esitamise tähtpäev 22.05.2025

Vastutav ministeerium: Sotsiaalministeerium

Kaasvastutajad: Kliimaministeerium, Kaitseministeerium, Siseministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Kultuuriministeerium

### **Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus**

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152<sup>1</sup> lg 1 p 2);

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 152<sup>1</sup> lg 1 p 1);

### **Sisukokkuvõte**

Euroopa Komisjoni rakendusmääruse õiguslik alus on EL määruse 1907/2006 (nn REACH määruse) artikkel 68 lõige 1. REACH määruse **lisas XVII** kehtestatakse teatud ohtlike ainete, segude ja toodete tootmisele, turuleviimise ja kasutamise piirangud. Selle lisa kanne 63 sisaldab **pliid ja pliisisaldusega ühendite piiranguid**, sealhulgas **2021.** aastal kehtestatud piirangut pliid sisaldavate haavlite kasutamisele **märgaladel**.

Euroopa Komisjon andis Euroopa Kemikaaliametile **2019. a toimiku koostamise** ülesande pliihaavlite kasutamise piiramiseks pliid sisaldavates laskemoonades ja kalastustarvetes. **Komisjoni antud mandaadist jäid välja siselasketiirudes kasutatav laskemoon ning politsei-, militaar- või muu julgeolekujõudude kasutusvaldkond**, samuti leidis Kemikaaliamet, et piirangust tuleb välja jätta laskemoona kasutamine testimise, arenduse, teadusuuringu ja juurdluse eesmärgil.

Pliil on kahjulik mõju viljakusele ning loote ja lapse närvisüsteemi arengule, põhjustades püsivaid kahjustusi ja IQ langust. Samuti on plii seostatav suurenenud südame-veresoonkonna, neeru- ja kesknärvisüsteemi haiguste riskiga. Plii puhul ei ole tuvastatud ohutut kontsentratsiooni lävendit. **Euroopa Kemikaaliameti 2021. aastal avaldatud toimiku aruandes** järeldati, et pliid sisaldaval laskemoonal ja kalapüügivahenditel on keskkonnale ja inimeste tervisele oht, eriti lastele ja vajalik on võtta meetmeid liidu üleselt. Keskkonnariskidest toodi esile pliilaskemoona ja kalastustarvikute allaneelamisest põhjustatud lindude ja loomade mürgistused ja surmad. Lisaks võib sportlasketiirudes kogunev pliisaaste jõuda kohalike veekogudeni ja mõjutada põhjavee kvaliteeti, mis võib omakorda mürgitada inimesi, kariloomi ja metsloomi. Samuti põhjustab inimestel terviseriski pliilaskemoonaga tapetud loomade liha tarbimine, eriti laste puhul vanuses kuni 7 eluaastat.

**Euroopa Kemikaaliameti riskihindamise komitee (RAC)** andis 2022. a juunis oma arvamuse, mis samuti toetas piirangute kehtestamist. Samuti toetas piiranguid Euroopa Kemikaaliameti **sotsiaalmajandusliku analüüsi komitee (SEAC)** 2022. a detsembris antud arvamuses, milles leiti, et piirangu kehtestamisega seotud sotsiaalmajanduslik kasu ületab kaasnevad kulud.

Eelnevast tulenevalt on Euroopa Komisjon esitanud eelnõu REACH-määruse lisa XVII muutmiseks, millega seatakse piirangud **plii laskemoona** (kuulid, haavlid) ja **kalastustarvete turuleviimisele ja kasutamisele, samuti kaasas kandmisele**.

Nimelt keelustatakse üle **1% pliisisaldusega laskemoon ja kalastustarbed** ning seatakse erinevad **üleminekuajad**, sõltuvalt kasutusalaadest, laskemoona kaliibrist või kalastusvarustuse otstarbest.

- **Väiksema kui 5,6 mm kaliibriga** keskraudpadrunite kuulide ning igasuguse kaliibriga äärraudpadrunite kuulide jahipidamisel kasutamise keelule on Euroopa Komisjon seadnud **10-aastase üleminekuperioodi**, et anda alternatiivide arendamiseks ja katsetamiseks piisava aega.
- **Üle 5,6 mm kaliibriga** keskraudpadrunite jaoks on pliivabad alternatiivid juba laialdaselt kättesaadavad. Seetõttu peeti nende puhul piisavaks **18-kuulist üleminekuperioodi**. Jahipidamisel või spordilaskmisel kasutatavatele **õhupüsside pliikuulidele piirangut ei seata**, sest sel oleks pliisaaste vähendamisel vaid marginaalne mõju.
- Õngenööri ja vette lastavate raskuste turule laskmise ja kasutamise piirang hakkab kehtima juba **kuue kuu möödumisel**, et kiiresti ära hoida pliisid sisaldavate toodete otsene ja tahtlik keskkonda sattumine, samas andes siiski piisavalt aega tegutsevatele ettevõtjatele piiranguga kohanemiseks.
- Piirang kehtib ka **sportlaskmisele**, kuid antakse erand haavlite suurustele vahemikus **1,9 mm kuni 2,6 mm**, mis on ainsad kaliibrid, mida võistlustel kasutatakse. **Üleminekuajaks on seal 15 aastat**. Lisaks peavad olema kasutusele

võetud sobivad riskijuhtimismeetmed pliilekke vältimiseks. Välitingimustes kasutatavad spordilasketiirud peaksid kasutatud pliist haavlid koguma vähemalt kord iga kolme aasta tagant ning esitama liikmesriikide pädevatele asutustele aruanded tiirus kasutatud ja tagasi kogutud plii koguste kohta, et jälgida riskijuhtimismeetmete tõhusust pliisaaste vähendamisel spordilaskmises. Komisjon leiab samuti, et 10 aasta pärast tuleks teha erandi ülevaatus, et hinnata edusamme üleminekul pliivabadele alternatiividele spordilaskmises kogu liidu ulatuses.

- **Vask- või vase sulamitest** (nagu messing või pronks) valmistatud kuulide ning vaske sisaldavate kalamehepüügipeibutiste puhul on **lubatud pliisisaldus alla 3% massist**, et vältida vajadust muuta tootmismasinaid, mis suurendaks märkimisväärselt kulusid. See erand on vajalik, et tagada pliivabade alternatiivide – vase- ja messingkuulide ning -peibutiste – tootmise jätkumine.

Piirang **ei kehti ajalooliste tulirelvade kasutamisel**, samuti traditsioonilistel rituaalidel ja muudel vaimse kultuuripärandi sündmustel ning kogukondlikel pidustustel (nt lõbustuslaadad), kui need toimuvad piiratud alal. Komisjon näeb ka ette **erandi hülgepüügil kasutatavale laskemoonale** ja täismantliga kuulidele. Komisjon leiab, et põhjendatud on ka mitte-laienevate **"open tip match" kuulide** erandi selgesõnaline lisamine, kuna konkreetse jahivormi jaoks puuduvad alternatiivsed laskemoonad.

Praegu on pliihaavlite kasutamise regulatsioon liikmesriikides väga erinev. Samas on pliihaavlite kasutamisel oluline piiriülene mõju, mistõttu on põhjendatud plii kasutamise piirangute ühtlustamine EL tasandil. Üleminekuaeg võtab arvesse huvigruppide vajadust kohandada oma tegevust piirangutele vastavalt.

## **Kaasamine**

Kaasata kõik asjassepuutuvad partnerid ja huvirühmad, sh kemikaaliohutuse komisjon, looduskaitse, laskespordi, jahinduse, kalanduse, sisejulgeoleku, kaitsevaldkonna huvirühmad.